

Asia: VN/31495/2021

Valtioneuvoston asetus turpeen noston siirtymäkauden tuesta vuonna 2022

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Bioenergia ry:n lausunto

Yleistä

Esityksen tavoitteena on helpottaa turvetuottajien asemaa turpeen tuotannon alasajovaiheen aikana 2022. Tuen edellytyksenä on turpeen noston ja siihen liittyvän avustavan toiminnan lopettaminen vuoden 2022 aikana ja hakemus 29.4.mennessä. Asetus on suunniteltu tulevaksi voimaan 1.3.2022 ja olevan voimassa vuoden loppuun asti.

Bioenergia ry seuraa ajantasaisesti energiaturvetuotannon nopeaa pudotusta ja työllisyyskehitystä mm. keräämällä alan tilastoja ja laatimalla näiden ja muiden tietolähteiden pohjalta ennusteita. Näiden perusteella on ollut selvää, että alan yrittäjät ja työntekijät joutuvat kohtaamaan merkittävästi nopeamman ja rajumman muutoksen kuin mitä hallitusohjelmaa laadittaessa vuonna 2019 asiasta kirjattiin ("energiaturpeen käyttö vähintään puolitetaan vuoteen 2030 mennessä"). Alan suora työllistyvyys on vähentynyt viidesosaan kolmessa vuodessa ja laskee edelleen vuonna 2022 niin, että joissakin maakunnissa ei enää ole lainkaan turvetuotantoa eikä alan työllisiä.

Bioenergia ry on nähnyt kehityksen suunnan ja viestinyt jo pari vuotta konkreettisten tukitoimien tarpeesta alalla toimiville pk-yrityksille ja näiden työntekijöille, jotta ne voisivat saada kiinni uudesta liiketoiminnasta ja työtehtävistä. Alan murros ei ole jäänyt odottelemaan EU:n oikeudenmukaisen siirtymän tukia, jotka eivät edes alan yrityksille lopulta taipuneet. Myös kansalliset tukitoimet ovat viipyneet sitten turvetyöryhmän kevään 2021 esitysten. Näistä kaksi merkittävintä ovat kevään aikana vihdoinkin toteutumassa, kun nyt lausunnolla olevan esityksen lisäksi tuotantokoneiden romutuspalkkio aiotaan saattaa kevään mittaan voimaan.

On tärkeää huomata, että energiaturpeen ”siirtymäkausi” on alkanut jo vuosia sitten ja kiihtynyt parin viime vuoden aikana eikä rajoitu vain tulevaan nostokauteen. Esityksen sisältö viittaakin enemmän vielä jäljellä olevien alan yrittäjien luopumistukeen 2022. Luopumistuen nimellä asetusta on myös lähes vuosi valmisteltu ja siksi sitä tulisi selvyiden vuoksi edelleen kutsua. Turpeen noston tukemisesta esityksessä ei lainkaan ole kysymys, vaan noston lopettamisen tukemisesta niille yrittäjille, jotka vielä ovat jäljellä tänä vuonna ja jotka päättävät nyt sitten viiden kuukauden aikana lopettaa.

Jotta lain perusteluissa voitaisiin viitata tuen tarpeeseen ja oikeudenmukaiseen siirtymään, tuen ehtojen pitää kattaa myös energiaturveliiketoiminnan mahdollisuudet jo aiemmin menettäneet koneyritykset ja turvetuotantoyritykset. Ei voi olla niin, että esim. viime tai edellisenä vuonna lopettamaan joutuneiden olisi nyt käynnistettävä uudelleen toimintansa ”näennäisesti” vain saadakseen tukea tilanteessa, jossa kysyntää tai urakanantajia energiaturvetuotannossa ei enää ole.

Tuen hakuajakat ja siirtymäkauden pituus on tarpeettoman lyhyt ja voi aiheuttaa ei-toivottujakin luopumisia turpeen tuotannosta, kun yrittäjältä vaaditaan täydellistä luopumista turvetuotannosta ja siihen liittyvistä avustavasta toiminnasta. Huoltovarmuuden kannalta olisi hyvä, että turvetuotannosta voisi luopua tuetusti vähintään 2 vuoden sisällä lain voimaantulosta. Tällä aikataululla mahdollistuisi turvetuotannon töiden ja yrittäjän henkilöstön määrän sopeuttaminen ja ilman työtä jääville henkilöille olisi helpompi löytää korvaavaa työtä.

Asetusluonnoksen mukaan tuenhakijan tulee toimittaa ”ilmoituksen turpeen noston tai sitä avustavan toiminnan lopettamisesta vuoden 2022 loppuun mennessä”. Asetusluonnoksesta tai muistiosta ei kuitenkaan käy selkeästi ilmi, mitä tarkoitetaan turpeen noston avustavalla toiminnalla. Kuuluuko turpeen kuljetus voimalaitokselle tai turvetuotantoalueiden jälkihoito avustavaan toimintaan? Pelko mahdollisesta tukien takaisinperinnästä voi johtaa tilanteeseen, jossa turvetuotantoalueita tuntevia yrittäjiä ei enää ole tekemään tarvittavia jälkihoitotoimia tuotannosta poistuneilla alueilla. Tuotantosoiden jälkihoitotyöt voi olla merkittävä työmahdollisuus yrittäjille eikä voi olla niin, että luopumistuki estää yrittäjän mahdollisuuden osallistua noin 2-3 vuotta kestävään turvetuotannon lainmukaiseen lopettamisvaiheen jälkihoitoon. Luopumistuki on siis rajattava koskemaan pelkästään energiaturpeen nostoa ja siihen liittyvää ”avustavaa toimintaa”.

Vaatus kaiken turpeen noston lopettamisesta kokonaan tuen ehtona on vastoin kansallisen turvetyöryhmän esityksiä ja hallitusohjelman tavoitteita vähintään puolittaa –energiaturpeen käyttö vuoteen 2030 mennessä hallitusti ja oikeudenmukaisella tavalla. Turvetuotannon kokonaisvolyyymi on vähentynyt ja laskee yhä.. Energiaturpeen noston ohella monet yrittäjät ovat nostaneet pienimuotoisesti myös kuivike- ja kasvuturvetta. Asetuksessa esitetty vaatimus turpeen noston lopettamisesta johtaa myös kuivike- ja kasvuturpeen tuotannon loppumiseen useissa tapauksissa, vaikka jo nyt on pulaa hyvälaatuisesta kotimaisesta kasvu- ja kuiviketurpeesta. Luopumistukea on pystyttävä hakemaan myös osittaisena alentuneen energiaturpeen tuotannon ja sen työvoimatarpeen perusteella.

Yksityiskohtaiset kommentit

Tuen kohdentuminen ja soveltamisala (1§)

On perustelua, että asetus pyrkii ottamaan laveasti huomioon turpeen noston toimialaluokkaan kuuluvien lisäksi myös turpeen nostoa ”avustavat toiminnot” edellyttäen, että nämä olivat ao. toimialalla vuoden 2019 lopussa. Tämä on tärkeää siksin, etteivät varsinkaan monialaiset maaseudun yritykset sijoitu aina vain yhteen toimialaluokkaan.

Esityksen mukaan tukea maksetaan ainoastaan tulevalta turpeen nostokaudelta 2022. Ennen toukokuuta toiminnan lopettamaan joutuneet yrittäjät eivät kuitenkaan voi saada korvausta. Yritystoiminnan lopettaminen saattaa myös monista käytännön syistä kestää pidempään kuin vain vajaan vuoden esimerkiksi lakisääteisten ympäristövastuiden hoitamisen takia. Asetus on ristiriidassa ympäristöluvan kanssa, sillä tuotannon lopettamisesta tulee hakea erillisenä lupa-asiana yleisesti kaksi vuotta ennen lopettamista. Näin myös syyskuun 2022 jälkeen lopettavat yrittäjät jäisivät tuen ulkopuolelle. Tuen tarkoitus tukea turveyrittäjien siirtymäkautta turvetuotannosta johonkin muuhun ei toteudu.

Bioenergia ry esittääkin, että tukea voitaisiin maksaa myös vuosina 2022 - 2024 energiaturveliiketoiminnan lopettaville alkaen molempina vuosina jo maaliskuulta ja päättyen lokakuun loppuun. Turpeen nostoa valmistellaan jo kevättalvella ja vielä syyskuun jälkeenkin tehdään monia ympäristötöitä. Tämä olisi perusteltua, koska alun perin kyse on ollut siirtomäärärahasta. Luopumistuen ulottaminen useammalle vuodelle tukisi myös rinnakkaisen, turvetuotantokoneiden romutuspalkkion toteutusta. Siirtymäkausi jatkuisi vuoden 2024 lokakuun loppuun, jolloin asetus olisi myös voimassa joulukuun 31.päivään 2024.

Tuki on pelkästään palkkaperusteinen eikä ota huomioon hallinnollisia ja muita kuluja, Tämä voi olla tuen myöntämisen kannalta helpompaa, mutta on omiaan vääristämään kuvaa liiketoimintaan liittyvien todellisten kustannusten palkkamenojakin suuremmasta merkityksestä.

Tuen hakeminen ja neuvonta (2§)

Pidämme luontevana, että tukea haetaan sähköisen verkkopalvelun kautta ja että tukipäätökset keskitetään yhteen ELY-keskukseen ja mieluiten alueelle, jossa voi olla turvealan tuntemusta, tässä tapauksessa Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukseen. Tältä valtionapuviranomaiselta tulisi myös samasta paikasta yhden luukun periaatteella saada neuvontaa kaikkiin turvealan tukiasioihin.

Tuen kireä hakeminen ennakkollisesti, jo 29. huhtikuuta 2022 mennessä, jää esityksessä vaille perusteluja. Jos tuen siirtymäkautta ei pidennetä 31.10.2024 asti, niin esitämme tuen hakemisen takarajaksi siirtymäkauden loppupäivää. Tuki tulisi myös myöntää yhdellä hakemuksella eikä maksatusta tarvitsisi enää erikseen hakea siirtymäkauden lopussa.

Tuen määrä ja myöntäminen (3§)

Tuen määrää rajaa EU:n vähämerkityksisen tuen ehdot eli nk. de minimis-ehto. Näin päästään toivottavasti myöntämään tukia nopeasti ilman EU komission hyväksynnän hakemista ja odottamista. De minimis -tukea voidaan kuitenkin myöntää vain 200 000 euroa kolmen vuoden aikana ja osalle yrityksistä tämä tukikatto on selkeästi liian matala. Katto tulee nopeasti vastaan etenkin niillä yrityksillä, jotka hakevat sekä tätä siirtymäkauden tukea että turvetuotantokoneiden romutustukea. Potentiaalisia tuen saajia rajaa lisäksi muut kolmen vuoden aikana saadut muut de minimis -tuet.

Helsingissä 28.1.2022

Harri Laurikka

toimitusjohtaja

Laurikka Harri
Bioenergia ry

Salo Hannu
Bioenergia ry - Hannu Salo